

Predavanje Craiga Childressa »**The Return of Clinical Psychology to Court-involved Custody Conflict**«, predstavljeno na konferenci o skupnem starševstvu v Novem Sadu 27. aprila 2023, je mogoče strniti takole.

Povzetek predavanja

Osrednja teza Childressovega predavanja je, da je treba pri sporih glede varstva in vzgoje otrok **opustiti koncept »parental alienation« kot samostojen diagnostični konstrukt** in se vrniti k uveljavljenemu znanju klinične psihologije. Po njegovem mnenju »parental alienation« ni opredeljena in splošno sprejeta patologija v klinični psihologiji, njegova profesionalna uporaba pa je v nasprotju s strokovnimi standardi in z načelom APA, da morajo psihologi svoje strokovne presoje utemeljevati na preverjenem znanju.

Namesto tega Childress predlaga, da se primeri, v katerih otrok zavrača enega od staršev, obravnavajo z uporabo **obstojećih diagnostičnih konceptov**, predvsem teorije navezanosti, družinskih sistemov, osebnostne patologije, kompleksne travme, razvoja otroka in DSM-5. Pri tem izpostavlja predvsem Bowlbyja, Bowena, Millona, van der Kolka, Tronicka, Kohuta in diagnostični sistem DSM-5.

Otrokovo zavračanje starša kot patologija navezanosti

Po Childressu je otrokovo zavračanje starša predvsem **problem v sistemu navezanosti**, saj pomeni resno oziroma popolno prekinitev čustvene vezi med otrokom in enim od staršev. Pri tem se sklicuje na Bowlbyjevo teorijo navezanosti in na pomen zgodnjih odnosov z obema staršema za otrokov razvoj notranjih modelov odnosov.

Pomemben koncept v predavanju je »**breach-and-repair**« – prekinitev in ponovna vzpostavitev odnosa. Motnje in konflikti v odnosu med otrokom in staršem so po Childressu normalen del odnosov, problem pa nastane, ko je prekinitev navezanosti **nepopravljena**. Takšno stanje označuje kot najtežjo obliko patologije navezanosti.

Ključno vprašanje: kdo otroka zlorablja?

Childress nato postavi zelo pomembno diagnostično izhodišče: **če otrok kaže hudo patologijo navezanosti, je treba preveriti možnost zlorabe otroka**. Po njegovem pristopu je treba opraviti diferencialno diagnostiko za oba starša.

Prvo vprašanje je, ali **zavrneni oziroma ciljni starš** otroka dejansko zlorablja in je zato otrok razvil odpor do njega.

Drugo vprašanje pa je, ali **starš, ki mu je otrok naklonjen**, otroka psihološko zlorablja tako, da pri njem ustvarja skupno preganjalno predstavo o drugem staršu in izkrivljeno navezanost, s čimer pridobiva prednost pri odločanju sodišča o varstvu in vzgoji.

Childress poudarja, da mora biti pri sumu zlorabe diagnoza posebej natančna, saj so posledice napačne diagnoze za otroka lahko zelo hude. Zato zagovarja sistematično oceno tveganja za zlorabo pri **obeh starših**, kadar otrok izrazito zavrača enega od njiju.

Psihološki nadzor nad otrokom

Pomemben del predavanja je tudi koncept **psihološkega nadzora**. Childress se pri tem opira na raziskave Barberja, Harmona, Stonea, Buehlerja in drugih. Psihološki nadzor pomeni poseganje v otrokovo notranje psihološko življenje in poskus vplivanja na njegove misli, občutke in navezanost. Starš lahko pri tem uporablja občutke krivde, sramu, strahu ali umik ljubezni.

Childress ta proces opiše kot ustvarjanje »strani«: otrok se znajde med staršema, okoli njega se ustvarja trajni konflikt, nato pa naj bi se otrok zaradi pritiska postopoma pridružil enemu od staršev. Tako nastane koalicija otroka z enim staršem proti drugemu.

Osebnostna patologija in preganjalne predstave

V nadaljevanju Childress povezuje opisano dinamiko z različnimi oblikami osebnostne patologije, predvsem z **narcistično, borderline in tako imenovano »dark« osebnostno patologijo**. Pri tem se sklicuje na raziskave o temni triadi – narcizmu, psihopatiji in manipulativnosti – ter na raziskave o pomanjkanju empatije pri nekaterih oblikah starševske patologije.

Posebej pomemben je koncept »**shared persecutory delusion**« oziroma **skupne preganjalne blodnje**. Childress ga uporablja za opis situacije, v kateri eden od staršev razvije trdno prepričanje, da drugi starš otroku škoduje, otrok pa to prepričanje postopoma prevzame kot svoje. Pri tem se sklicuje tudi na literaturo o tako imenovanem *resist-refuse dynamic* v družinskih postopkih.

Vloga družinskih sistemov

V zadnjem delu se Childress vrne k teoriji družinskih sistemov. Ključni pojem je **triangulacija** – vključevanje tretje osebe v konflikt med dvema osebama. V družini se lahko otrok znajde v vlogi tretjega člana konflikta med staršema.

Posebej izpostavlja **medgeneracijsko koalicijo**, pri kateri se otrok poveže z enim staršem proti drugemu. Takšna koalicija je lahko prikrita in otroka postavi v položaj razdeljene lojalnosti. Po Childressu je posledica takšne dinamike lahko čustvena prekinitev otrokove navezanosti na drugega starša.

Bistvo Childressovega pristopa

Če predavanje skrčimo na nekaj ključnih točk, je njegovo sporočilo naslednje:

- **»Parental alienation« naj ne bi bila uporabljena kot diagnoza.**
- Otrokovo zavračanje starša je treba obravnavati kot **resen problem navezanosti**, ki zahteva strokovno diagnostiko.
- Pri takšnem zavračanju je treba opraviti **diferencialno diagnostiko za oba starša** in preveriti možnost zlorabe.
- Treba je uporabljati **že uveljavljeno znanje klinične psihologije**, ne novih, nestandardiziranih konstruktov.
- Posebno pozornost je treba nameniti **psihološkemu nadzoru, triangulaciji in medgeneracijskim koalicijam**.
- Končni cilj ne bi smel biti predvsem odločanje, **kateri starš je boljši**, ampak ugotovitev, **kaj je povzročilo prekinitev otrokove navezanosti in kako jo je mogoče popraviti**.

Najpomembnejši premik, ki ga Childress predlaga, je torej **od forenzičnega ocenjevanja staršev in odločanja o skrbništvu k klinični diagnostiki in zdravljenju družinske patologije**. Predavanje je v tem

smislu precej neposreden poziv, da se družinski sodni postopki pri hudih konfliktih obravnavajo kot problem duševnega zdravja in odnosne patologije, ne zgolj kot spor dveh staršev o tem, komu naj bo otrok zaupan.